

Anatomisko veidojumu slepenais kods atsevišķās mākslas vērtībās

Dzintra Kažoka

*Rīgas Stradiņa universitāte, Anatomijas un
antropoloģijas institūts, Latvija*

Ievads. Daudzu pasaulē slavenu mākslinieku un meistar darbos atainots cilvēka ķermenis, tā daļas un orgāni – gan kopā, gan atsevišķi. To noteikti spēj saskatīt katrs, kas apguvis anatomijas ābeci. Dažkārt attēlotas ir struktūras, ko pirmajā brīdī nevar ieraudzīt, tomēr pēc mākslas darbu atkārtotas un vairākkārtējas aplūkošanas diezgan precīzi iezīmējas to kontūras, forma un uzbūve. Pārsteidz mākslinieku zināšanas anatomijas jomā, taču atsevišķās mākslas vērtībās dažādi veidojumi ir tikuši paslēpti un izteikti citādā veidā.

Darba mērķis, materiāls un metodes. Iepazīties ar savdabīgo cilvēka anatomisko veidojumu attēlojumu un interpretāciju atsevišķās renesanses laika viena mākslinieka radītajās vērtībās, salīdzinot un analizējot pieejamo dažādu medicīnas speciālistu un zinātnieku publicēto informāciju. Darba gaitā tika izpētīti un analizēti vairāk nekā 40 pieejamie resursi un zinātniskie raksti angļu valodā par slavenā un izcilā renesanses laika mākslinieka Mikelandželo Buonarroti (1475–1564) jeb vienkārši Mikelandželo (*Michelangelo*) Siksta kapelas (1508–1512) Vatikānā freskām un tajās skatāmajiem anatomiskajiem veidojumiem. Tika izmantota *Pubmed* un *Scopus* datubāze.

Rezultāti. Siksta kapelas freskas ir pārbagātas un piesātinātas ar tēliem un detaļām, ar redzamiem un slēptiem anatomiskajiem veidojumiem. Pārsteidzošs ir galvas smadzeņu attēlojums (*Meshberger F. L.*, 1990) sagitālā griezumā ar dažām atpazīstamām rievām un krokām darbā “Ādama radīšana”. Ja seko līnijām, ko mākslinieks ir atspoguļojis kakla apvidū freskā “Gaismas atdalīšana no tumsas”, novērojams precīzs galvas smadzeņu stumbra atainojums un muguras smadzeņu turpinājums (*Suk I.*, 2010; *Tamargo R. J.*, 2010). Kreisās plaušas attēlojums un bronhu pozīcija (*Barreto G.*, 2004; *Oliveira M.*, 2004) iezīmējas darbā “Ievas radīšana”, bet nieru (*Eknoyan G.*, 2000) kontūras ir redzamas freskā “Ūdens atdalīšana no sauszemes”. Atsevišķu griestu paneļa fresku ietvaros ir veidojumi, kas interpretējami kā sievietes un vīrieša reproduktīvās sistēmas anatomija (*Efeto K. A.*, 2006; *Barreto G.*, 2012; *Oliveira M.*, 2007, 2012). Acs ābola iekšējais apvalks, redzes nervs (*Malysz T. et al.*, 2015) un to savstarpējās attiecības ir skatāmas freskā “Sauls un Mēness radīšana”. Aortas loks ar galvas un pleca stumburu (*Tatem S.*, 2010), iekšējā jūga vēna, kopējā miega artērija un tās bifurkācija (*Santos I. P. et al.*, 2013) attēlota freskā “Pirmatnējais grēks”. Vairākās kapelas freskās var atklāt arī citu iekšējo orgānu, kaulu un to savienojumu (*Velicchi A.*, 2013) struktūras. Uz kapelas altāra sienas esošā lielā freska “Pastarā tiesa” atspoguļo ne tikai cilvēka figūras dažādās pozās, bet tajā ir redzams arī frontāls sejas (deguna, mutes dobuma, acu, asaru dziedzeru) skats no galvaskausa iekšpuses (*Tatem S.*, 2010, 2013).

Secinājumi. Mākslinieka Mikelandželo cilvēka ķermeņa kreatīvā izpaušme savos darbos ļauj dažādiem medicīnas specialitāšu pārstāvjiem un zinātniekiem identificēt un interpretēt precīzus anatomiskos veidojumus. Līdz pilnībai izkoptā tēlu un struktūru atveidošana var kalpot par lielisku informāciju anatomijas zināšanu apgūšanā un sabiedrības uzrunāšanu unikālā veidā. Veidojumu slepenais kods joprojām rada pamatu pārdomām un diskusijām.